

УДК 351.85(477)

Аліна Шевченко, ст. гр. УНЗ -11-Б1

Науковий керівник: М.С. Слободяник, д.і.н.,
професор Інституту менеджменту та психології
ДВНЗ «УМО» НАПН України м.Києва

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Анотація. У статті розглядається новий підхід до організації взаємодії працівників дошкільного навчального закладу — мультидисциплінарну команду, завдяки чому максимально враховуватимуться інтереси вихованців ДНЗ, крім того розглядаються питання управлінської діяльності керівників дошкільних навчальних закладів освіти, комплекс їх знань і вмінь, вимоги до професійної компетентності.

Ключові слова: дошкільний навчальний заклад, дошкільна освіта, управління, управлінська діяльність, методологічні підходи, багатoproфільна команда; мультидисциплінарна команда.

Аннотация. В статье предложен новый подход к организации взаимодействия работников дошкольного учебного заведения - мультидисциплинарная команда, благодаря чему максимально учитываются интересы воспитанников дошкольного учреждения, кроме того рассматриваются вопросы управленческой деятельности руководителей, комплекс их знаний и умений, требования к профессиональной компетентности.

Ключевые слова: дошкольное учебное заведение, дошкольное образование, управление, управленческая деятельность, методологические подходы, многопрофильная команда, мультидисциплинарная команда.

***Annotation.** In this paper we propose a new approach to the interaction of workers preschool educational institution - a multidisciplinary team, so that the maximum*

in the best interests pupils of pre-school institutions, also addresses issues of management managers, the complex of their knowledge and skills, requirements for professional competence.

Key words: *pre-school, early childhood education, management, administrative activities, methodological approach, a multidisciplinary team, a multidisciplinary team.*

Постановка проблеми. обумовлена тим, що сучасний етап реформування української економіки вимагає створення на всіх рівнях принципово нових ефективних систем управління розвитком освіти. Однією зі складових шляхів реформування управління освітніми заходами є наукове обґрунтування та відпрацювання інноваційних моделей управління.

Все більшої актуальності набуває проблема освоєння основ стратегічного управління суб'єктами господарювання, вибору обґрунтованих стратегічних орієнтирів і перспектив їхнього розвитку в ринкових умовах. Особливої ваги набуває реалізація стратегічного планування діяльності дошкільного навчального закладу (далі – ДНЗ), спрямованого на забезпечення його розвитку, як суб'єкта ринку освітніх послуг, що функціонує сьогодні в складному конкурентному середовищі.

Змістом нової парадигми управління дошкільною освітою на сучасному етапі є орієнтація на дитину та її потреби, створення умов для забезпечення всебічного розвитку особистості кожної дитини, орієнтація педагогів на ефективну самокеровану індивідуальну та колективну діяльність у різних автономізованих педагогічних системах. Для того, щоб управлінський процес на всіх його рівнях був ефективним, кожен керівник повинен мати чітке уявлення про законодавчо-нормативні акти України, дотримуватись їх та забезпечувати виконання. У процесі управління є необхідною умовою модернізації та розвитку дошкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень. Теорія управління розвитком дошкільної освіти спирається на загальну теорію соціального управління, основи якого

розкрили Г. В. Афанасьєв, П.І. Третьяков. У працях Б.С. Гершунського, М.М. Дарманського, А.І. Зязюна, В.І. Маслова, В.В. Олійника, В.С. Пікельної висвітлено теоретичні засади процесу управління освіти. Питання дотримання законодавчо-нормативної бази дошкільної освіти у процесі управління частково висвітлені у працях Л.В. Артемової, К.Л. Крутій, Л.Д. Покроєвої та інших. Разом з тим у педагогічній науці не розкрито власне специфіку управління розвитком дошкільних навчальних закладів.

Метою статті є визначення підходів до управління розвитком дошкільного навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. За роки незалежності система дошкільної освіти зазнала істотних змін: напрацьовано особливі підходи до формування, вдосконалення та визнання на державному рівні дошкільної освіти не тільки як обов'язкової структурної складової, а й як початкової базової ланки в системі загальної безперервної освіти людини.

Реформування дошкільної освіти передбачає радикальну перебудову управлінської ланки, її демократизацію, децентралізацію та гуманізацію, що потребують відмови від авторитарного стилю керівництва, усвідомлення необхідності оновлення функцій управління сучасним дошкільним навчальним закладом. На сучасному етапі в дошкільній освіті відбувається оновлення змісту, розроблені та впроваджуються в роботу Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» [1]; підвищилися вимоги до управління системою підвищення кваліфікації педагогічних працівників та керівників дошкільних навчальних закладів. На основі багаторічного вітчизняного та світового досвіду розробки психологічних характеристик дитини, вченими створено індивідуальні освітні програми, в яких висвітлений комплекс взаємозв'язаних завдань і напрямків у роботі спеціалістів з дитиною. В.І.Кузьменко зазначає, що для підвищення якості роботи з вихованцями доцільно запроваджувати індивідуальні освітні програми [5]. У наукових

працях Н.А.Бастун, А.А.Колупаєвої пропонується впроваджувати командний підхід у ранньому втручанні в дитячий та педагогічний колектив. Так, Н.А.Бастун рекомендує здійснювати комплексну фахову підготовку не лише дітей, а й родини в цілому. Завдяки цьому підвищуватиметься рівень батьківської компетенції, «вони навчатимуться адекватно реагувати на основні потреби своєї дитини, напрацьовувати в кожному конкретному випадку ефективні способи догляду, виховання та піклування про її здоров'я» [8]. А.А.Колупаєва зазначає, що ефективність навчально-виховної, корекційно-розвивальної і лікувально-профілактичної роботи значною мірою залежить від скоординованості дій вихователя та різнопрофільних фахівців (соціального педагога, медичного працівника, психолога), які входять до складу так званої команди [4,]. Т.М.Симонова, О.О.Ушаков пропонують організовувати взаємодію — трансдисциплінарний підхід між членами педагогічного колективу. [7]; [9] .

У навчальних закладах повинен панувати відкритий стиль спілкування, і варто пам'ятати, що незгода між членами команди є природною частиною процесу співпраці... Всі працівники навчального закладу повинні бути поінформовані з питань допомоги дитині. Вся робота з дитиною має спрямовуватись на досягнення головної мети — підготувати дитину до майбутнього життя. При цьому треба стежити, щоб допомога і підтримка у ході навчання не перевантажувала необхідну, інакше дитина стане занадто залежною від підтримки [4].

На наш погляд, з метою максимального забезпечення інтересів дітей у ДНЗ варто запроваджувати командний підхід. Команда — це група людей, об'єднаних для досягнення спільної мети під керівництвом лідера [8].

Існують три моделі командної діяльності: мультидисциплінарна, інтердисциплінарна, трансдисциплінарна.

Мультидисциплінарна модель: дитина і сім'я знаходяться у центрі уваги, однак фахівці багатопрофільної команди не контактують один з одним. Між членами команди немає взаємодії, їх дослідження і послуги

ізолювані. Крім того існує змішаний підхід, при якому дитина розглядається комплексно, досягнення та послуги повністю інтегровані.

Інтердисциплінарна модель: увага концентрується на дитині і сім'ї, проте фахівці команди взаємодіють між собою.

Трансдисциплінарна модель: існує ефективний обмін інформацією між членами команди, відчувається колективна відповідальність за загальні результати. Всі члени команди повинні активно співпрацювати.

Спостереження за вихованцями ведуться всіма членами мультидисциплінарної команди. Всі діти незалежно від стану їхнього здоров'я повинні мати однакові права і можливості. Сприятливе середовище спонукає всіх дітей, незалежно від їхніх можливостей, до досліджень, ініціативи і творчості, що забезпечує успішне навчання і розвиток [6].

Аналіз теоретичних положень до управління розвитком дошкільного навчального закладу свідчить про взаємозв'язок понять: проектування, планування, прогнозування, моделювання. Проектування передбачає розробку основних напрямів, умов, концепцій, моделей, засобів, змісту діяльності. У нашому досвіді експериментально перевірено як технологію проектної діяльності програмно-цільовий підхід до управління навчальним закладом. Програмно-цільове управління можна подати як інтеграцію цілей, завдань та відповідних кроків проектування.

Використання програмно-цільового планування діяльності дошкільного навчального закладу дає можливість соціально зорієнтувати навчально-виховний процес, а саме: задовольняти освітні потреби згідно з гуманістичними засадами суспільства; здійснювати постійний пошук нових способів задоволення освітніх потреб, урахувати їх змінюваність, упроваджувати інновації; відмовитися від освітніх програм, які суперечать інтересам споживачів; розробляти та впроваджувати освітні програми, які враховують інтереси самого навчального закладу та є корисними для соціального розвитку регіону.

Отже, програмно-цільове планування діяльності дошкільного навчального закладу – це одна з технологій управління, яка враховує потреби та запити всіх учасників навчально-виховного процесу. Споживачам освітніх послуг – вихованцям і батькам – воно потрібне для того, щоб: розширити можливості задоволення духовних, соціальних, особистісних потреб; отримати якісні освітні послуги, нові знання; свідомо здійснювати вибір навчального закладу. Вихователям та помічникам вихователя – для того, щоб: використати ширші можливості для самореалізації; працювати з кращим результатом; мати можливість отримати додаткову оплату праці. Завідувачам ДНЗ – для того, щоб: визначити нову стратегію управління закладом в умовах ринкових відносин; забезпечити умови розвитку педагогічної системи дошкільного навчального закладу; управляти більш ефективно матеріальними, фінансовими та людськими ресурсами.

У ДНЗ практикують створення індивідуальних освітніх програм, у яких яскраво простежується практичне втілення принципу спільної роботи групи фахівців різного профілю (педагогів, психологів, медичних працівників) [5]. Усі члени багатопрофільної команди ДНЗ разом з батьками спрямовують усі зусилля на покращення умов перебування дитини, її розвитку, закріплення позитивних рис і профілактики негативних.

Працівники ДНЗ повинні постійно акцентувати увагу на тому, що батьки є важливими членами колективу дитячого садка, бажаними і потрібними, їх внесок у загальну справу є цінним і необхідним. Запорука успіху педагогічного колективу – у командній роботі всіх причетних до цієї справи осіб: членів родини, медичних працівників та інших фахівців [6]. Для учасників багатопрофільної команди характерним є творче мислення, активність у діях і вчинках, свобода.

У мультидисциплінарній команді незалежні експерти з різних галузей знань працюють за окремими планами роботи. Вони можуть працювати в різних агенціях та формувати команду для ведення окремого випадку. Оцінювання виконаної роботи, визначення пакету послуг, що пропонується

конкретному клієнту, відбувається на регулярних групових зустрічах. Координація роботи членів команди та представлення нових випадків здійснюється координатором, яким може бути будь-який фахівець у команді [8]. Від кожного члена команди вимагаються навички спільної діяльності — вміння виконувати координуючу чи виконавську ролі.

Керівник дошкільного навчального закладу стає ключовою фігурою в здійсненні управлінської діяльності. Тому модернізація освітнього процесу ставить нові універсальні вимоги до професійної компетентності керівників дошкільних закладів:

- оволодіння технологіями менеджменту і маркетингу в освіті;
- залучення до управлінських процесів широкого загалу педагогічної громадськості, батьків, громадських організацій;
- створення принципово нових моделей науково-методичної роботи в дошкільному закладі;
- оновлення освітнього процесу, реформування освітньої галузі та підвищення статусу директора дошкільного закладу як керівника;
- модернізація програми підвищення кваліфікації з урахуванням досвіду інших країн світу.

Керівник дошкільного навчального закладу, здійснюючи різноманітні види діяльності, в першу чергу має бути професіоналом. Його кваліфікацію визначають чотири основні чинники:

- вміння ставити актуальні, теоретично обґрунтовані та практично значущі цілі;
- вміння здійснювати тактичне планування діяльності всіх учасників освітнього процесу, зокрема й своєї;
- вміння за допомогою ефективних засобів обирати й реалізувати поставлені цілі та коригувати раніше визначену тактику, співвідносячи її з реальними умовами освітнього процесу;
- вміння здійснювати кваліфікований самоаналіз та аналіз діяльності всіх учасників освітнього процесу. [3].

Важливим в управлінській діяльності керівників дошкільних закладів освіти є знання таких методологічних підходів, як гуманістичний, діалектичний, глобальний (цілісний), процесний, ситуаційний, системний тощо.

Зміна методологічних підходів до управління дошкільними закладами освіти передбачає відповідні зміни в діяльності керівників: психологічні, функціональні, організаційні та змістові. Психологічні зміни відбуваються в свідомості керівників щодо формування ними власної творчої педагогічної діяльності, формуючи в собі такі якості особистості, як: відхилення від шаблону, оригінальність, ініціативність, наполегливість, високу самоорганізацію, працездатність тощо. Функціональні – виявляються в застосуванні модернізованих управлінських функцій керівника дошкільного закладу освіти, таких як прогностична, представницька, консультативна, політико-дипломатична, менеджерська.

Висновки. Наразі галузь дошкільної освіти України все ще переживає не найкращі часи, але попри всі соціально-економічні негаразди вона законодавчо і нормативно визнана, функціонує та розвивається, управлінські структури постійно перебувають у пошуку найефективніших шляхів реалізації основних своїх завдань, розвитку інноваційних процесів.

Література

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / наук. ред. та упор. О.Л.Кононко. - К.: Світич, 2008. - 430 с.
2. Гузенко І.В. Векторне моделювання / І.В.Гузенко, В.О.Кутало // Бібліотека вихователя дитячого садка. - 2009. - С. 79-81.
3. Зайченко О.І. Управління дошкільним навчальним закладом у сучасних умовах // Нова педагогічна думка: наук. журнал. / гол. ред.М. А. Віднічук. — Рівне, 2010 - № 1. – С. 55-57
4. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи / А.Колупаєва. - К.: Саммит, 2009. - 269 с.

5. Кузьменко В.В. Індивідуальні освітні програми як засіб урахування відмінностей «нестандартної» дитини / В.Кузьменко // Дошкільне виховання. - 2008. - № 6. – с.6-9
6. Савчук Л.О. Актуальні проблеми теорії і практики в науково-методичному та організаційно-педагогічному впровадженні інновацій в освіті дітей з особливими освітніми потребами / Л.О.Савчук // Нова педагогічна думка. - 2007. - № 1. - С. 70-73.
7. Симонова Т.М. Решение социальных проблем как социальный процесс // Регион: политика, экономика, социология». - 2006. - №3-4.- С.105-107
8. Служби раннього втручання в Україні: шлях до інтеграції / за ред. Бастун Н.А. - К.: ІКЦ «Леста», 2005. - 182 с.
9. Ушаков А.А. Научно-методическое сопровождение личностно-профессионального саморазвития педагога // Международный журнал экспериментального образования. - 2012. - № 6. – С. 80-81
10. Даниленко Л.І. Менеджмент керівників закладів дошкільної і початкової освіти / Т Шоутен., Л.І Даниленко., О.І Зайченко., Н.З Софій., за заг. ред. Даниленко; Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». - К.: СПД-ФО К.С.Парашин, 2009. -112 с.